

JAARVERSLAG 2009 PROEFDIERBELEID RIVM

In het jaar 2009 hebben de volgende activiteiten en gebeurtenissen plaatsgevonden.

Adviesgroep Proefdierbeleid

De Adviesgroep Proefdierbeleid, samengesteld uit vertegenwoordigers van gebruikers van proefdieren uit diverse sectoren van het RIVM, en die tot taak heeft de verantwoordelijke directeur op dit terrein te adviseren, is in 2009 eenmaal bijeen geweest. De belangrijkste agendapunten waren:

- Rol van proefdieradviescommissie. Bij het instellen van de proefdieradviescommissie in 2006 is een actieplan opgesteld waarvan de doelstellingen inmiddels zijn gehaald, behoudens de doorlopende activiteiten.
- Per 1 januari 2009 is het RIVM geen mede-eigenaar meer van het GPL, maar “klant”. De managementverantwoordelijkheid ligt hierbij bij het NVI. Inmiddels zijn er gesprekken gaande over reorganisatie van het NVI waarvan de gevolgen voor het proefdierbeleid RIVM voorsnog onduidelijk zijn.
- De directeur verantwoordelijk voor het proefdierbeleid heeft per 1 december 2009 afscheid genomen. Mede door aangekondigde reorganisatie op het RIVM is nog geen lange termijn beslissing genomen wie en op welke wijze zijn taak op dit punt zal worden voortgezet. De plv wnd VGC neemt voorlopig het dossier waar.

Om bovengenoemde redenen zijn in afwachting van de ontwikkelingen de activiteiten van de proefdieradviescommissie in het verslagjaar beperkt gebleven.

Proefdiergebruik

Het proefdiergebruik is in 2009 gestegen, dit in tegenstelling tot de voorgaande jaren waarin een daling werd gezien. Deze toename was vooral te wijten aan een tweetal experimenten naar effecten op nakomelingschap. Dit betreft experimenten waar relatief veel nakomelingen dienen te worden geproduceerd om een effect te kunnen meten. Dit hoeft dus niet te betekenen dat de trend in de tijd stijgend is. Uitgesplitst naar diersoort betrof dit 1538 transgene muizen, 1685 “wildtype” muizen, 2406 ratten, 74 cavia's en 1 rund. Dit laatste betrof bloeddonatie t.b.v. een experiment.

Tabel proefdiergebruik RIVM 2005-2009

Diersoort	2005	2006	2007	2008	2009
Muis	3049	2616	2519	1150	1685
Transgene muis	2308	1990	640	1885	1538
Rat	1807	1290	497	406	2406
Transgene rat	0	0	0	15	0
Katoenrat	48	0	0	0	0
Cavia	0	216	0	74	122
Konijn	32	0	0	0	0
Vis	948	686		0	0
Rund					1
Totaal	8192	6798	3676	3530	5752

Het proefdiergebruik betrof onderzoek naar vaccins / infectieziekten, wettelijke taken (zoals geneesmiddelenonderzoek), wetenschappelijke vragen (zoals verouderingsonderzoek, fijn stof, verontreiniging, allergie) en onderzoek ten behoeve van proefdierkwaliteit en welzijn. Een groot deel van de experimenten uit de categorie “wetenschappelijke vragen” betrof juist het ontwikkelen van alternatieven voor dierproeven (“3 V’s”) zoals toepassing transgene dieren, *in vitro* modellen en ontwikkeling van toxicogenomics.

Wetenschappelijke toetsing

Volgens de Wet op Dierproeven van 31-05-1985 dient de Dierexperimentencommissie (DEC) zich ervan te vergewissen dat bij de aanvraag van een experiment een wetenschappelijke toetsing hiervan heeft plaatsgevonden. Om deze toetsing binnen het instituut te harmoniseren is een Interne Commissie Wetenschappelijke Toetsing Proefdieronderzoek RIVM ingesteld. Deze commissie is samengesteld uit een onafhankelijke externe voorzitter, een secretaris en een 5-tal leden. De toetsing van individuele experimentaanvragen is per 1 september 2007 van start gegaan. Aanvragen voor een dierexperiment worden door de secretaris naar twee leden en de voorzitter gestuurd ter beoordeling. Maandelijks komt de commissie bijeen om de beoordeelde proefaanvragen te bediscussiëren. Deze commissie heeft voorafgaand aan de ethische toets, in 2009 een tweetal projecten beoordeeld waarbij de projectleider voor een discussie was uitgenodigd en daarnaast zesenzestig proefaanvragen. Bij het merendeel hiervan is overleg gepleegd met c.q. een toelichting gevraagd aan de aanvrager. De wetenschappelijke toetsing droeg bij aan nadere aanscherping van een aantal proefplannen en leidde tot kwaliteitsverhoging en daarmee een optimaal gebruik van het experiment.

Alternatieven voor Dierproeven

Een aanzienlijk deel van de dierexperimenten op het RIVM zijn gericht op de drie V’s, namelijk het ontwikkelen en (pre)valideren van nieuwe, alternatieve of verbeterde testmethoden waarbij o.a. gebruik wordt gemaakt van transgene muizen en “-omics” technologie, zoals genomics en proteomics. Daarnaast wordt op bescheiden schaal ook onderzoek verricht naar “emerging risks” zoals de mogelijke gevolgen van nanotechnologie. Om versnippering op het instituut tegen te gaan is een “initiatieteam” ingesteld om werving, afstemming en uitdragen van onderzoek naar alternatieven te coördineren

Als voortzetting van het initiatieteam is intern op het RIVM een **Platform Alternatieven** in oprichting. Hierin zullen actieve onderzoekers en projectleiders zitting hebben. Doel is om het onderzoek enerzijds en wensen van het beleid anderzijds op elkaar af te stemmen met als doel daadwerkelijke implementatie.

Daarnaast is er sprake van een **Regiegroep Alternatieven**. Hierin hebben zitting dVGC, dMEV, en hoofden van een drietal betrokken eenheden. Doel van deze groep is het ontwikkelen van de strategie op het terrein van de 3V activiteiten op het RIVM.

Op 31 juli 2009 is het besluit tot oprichting **NKCA** zoals verwoord in de kabinetsvisie Alternatieven (2008) in de Staatscourant gepubliceerd. Daarbij is gesteld dat het RIVM en UU gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor dit Centrum. Het NKCA heeft zijn hoofdzetel bij het RIVM, binnen de sector VGC. Het NKCA vindt huisvesting bij VGC/GBO. A. Opperhuizen was kwartiermaker tot november 2009, daarna is zijn taak overgenomen door S. Deleu. Het hoofd van het NKCA rapporteert aan dVGC, en legt verantwoording af aan de directeur VWS/VGP

Taak is het voeren van de nationale regie en coördinatie op het gebied van Alternatieven voor Dierproeven gericht op beleid en wetenschap. Het is vooral een stimulerende, adviserende, verbindende en coördinerende rol. Het NKCA voert zelf geen onderzoek uit..

In september 2009 is het 7^e Wereldcongres on Alternatives and Use of Animals in Life Sciences gehouden te Rome. Vanuit het RIVM heeft A. Opperhuizen hieraan deelgenomen.

Communicatie

De RIVM- website betreffende proefdierbeleid (www.rivm.nl/over-rivm/onderzoek/proefdieren) is bijgewerkt met het jaarverslag 2008. Daarnaast is voor intern gebruik op INsite een pagina geplaatst met daarop het beleid, de gang van zaken rond het proefdierbeleid, de wetenschappelijke toetsing en samenstelling van de betreffende commissies.

In de werkgroep “Communicatie Dierproeven” is met vertegenwoordigers van de afdeling Corporate Communicatie en NVI enkele malen gesproken over een gezamenlijke communicatiestrategie naar de buitenwereld, over hoe te handelen bij calamiteiten en het creëren van alertheid bij de medewerkers.